

КАРПАТСЬКІ ГЕОГРАФІЧНІ НАЗВИ В ЛЕЩАТАХ ЛІТЕРАТУРНОЇ СТАНДАРТИЗАЦІЇ

Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. Випуск 25.
УДК 811.161.2:81'373.2

Воронич Ганна. Карпатські географічні назви в лещатах літературної стандартизації; 11 стор.; кількість бібліографічних джерел – 6; мова українська.

Анотація. Ретроспектива правописної нормалізації власних українських географічних назв позначена помітними чужомовними впливами, хитаннями у вживанні тієї чи іншої форми. Ускладнену таким станом проблему їхньої кодифікації в сучасній українській мові можна б розв'язати, зважаючи на кореляцію рис діалектної й літературної мов на різних рівнях і належну їй кваліфікацію.

Ключові слова: *онім, діалект, літературна норма.*

Одним із найповніших джерел як у площині реестру, так само й історико-етимологічних, функціонально-семантичних, номінативно-мотиваційних відомостей про український онімкон Карпат є численні праці непересічного вченого-ономаста Кирила Йосиповича Галаса, основні положення яких узагальнено в монографіях [2; 3], а також у рукописному “Словнику українських топонімів Закарпаття” (5000 с.) У поле нашого зору також потрапили окремі власні назви Карпатського регіону, а саме способи їхньої кодифікації в сучасній українській літературній мові, який відбувається часом у прикрий спосіб – тобто незалежно від усталених правописних норм і природи самої мови. Нам видається, що при кодифікації зокрема ойконімів, оронімів, гідронімів та ін. – крім того, що цей процес мусив би відбуватися на основі правописних принципів, – варто б адекватно зважати і на живомовне їхнє функціонування, прискіпливо і всебічно його аналізуючи.

Утім прикрим «здобутком» україномовної стандартизації власних географічних назв, зафіксованих ЗМІ, стало те, що українці не їдуть до *Яремчі*, а прагнуть до мальовничого карпатського «*Яремчого*», минувши сусідній *Косів*, вертаючись по дорозі з «*Мукачєво*», але побувавши перед тим у сербському «*Косовому*» й поспілкувавшись там із «*косоварями*». (Серби, до речі, дозволяють собі називати їх *косовци*, а ми таки ні: віддаємо перевагу імпортованому для вуха *косовари*).

У зв'язку з балканськими подіями активізувалася в українських ЗМІ назва *Косово*. Як тільки не знушаються з неї! Маємо ми й невідмінюване *Косово* (на французький лад), і *Косове* – в *Косовому* (тулимо до балканської назви таку милу своєму східнослов'янському серцю прикметникову форму), зрідка *Косово* – в *Косові* (за зразком *село* – у *селі*).

Південні слов'яни – серби, хорвати – історично не чужі українцям народи, як і їхні мови (здаймо хоча б історію заселення Українських Карпат, дослідження відомих учених С. Смаль-Стоцького й Ф. Гартнера про численні українсько-сербські мовні сходження). Не варто забувати і про наш гуцульський *Косів*. Звідки тоді взявся такий безпорадний острах перед слов'янською-таки назвою? І не таким раду давали. Приборкали ж у правописі *паль-*

то, перевіряємо на стійкість італійця *Данте* (по *Дантові*: О.Забужко) [4, с. 164], народ у розмовній формі уже давно добрався до *кіна* і досить успішно вкоськує *метро*. [Із живого мовлення: «*Метром* у Києві добиратися зручніше»; «Необхідно замінювати маршрутки комунальним транспортом (*метром*, автобусами, тролейбусами...»); див. газ. «Свобода» за травень 2008 року].

Якось цілком поза увагою опинився той факт, що словозмінна парадигма іменника *Косово* «вдома» в Сербії виглядає так: Н. *Косово*, Р. *Косова*, Д. *Косову*, Зн. *Косово*, Ор. с *Косовом*, М. о *Косову*, Кл. *Косово*. Тобто, про прикметникову парадигму й близько не йдеться у мові-джерелі. Чому ж в українській-реципієнті так незбагнено до неї прагнуть?

Де там ті Балкани! У нас теж події: передвиборні баталії на Закарпатті «прославили» місто *Мукачєво*. Серце щоразу здригалося від задекларованої «нової» словозмінної парадигми назви цього стражденного міста. Мешканці обурювалися, учні давали консультації... І народ швидко й дотепно вловив безпорадність нестямних журналістських мук. Приїжджаю на Закарпаття і чую новотвір: запитально-хитро примруживши очі, спілкуючись із «пришельцями» зі столиці, народ видає: «*Як там треба казати – в Мукачєво*?»...

Дограматикувалися чи добалакалися? Був *Мукачів* (місцева вимова *Му'качу'ї*, як і *Бе'регу'ї*, *Вино'раду'ї*; пор. структурно подібні форми *Київ*, *Львів*, *Рахів*) – після офіційного угорського *Munkács*. Пізніше, після приєднання Закарпаття до Радянського Союзу, місто в офіційному вжитку стали називати *Мукачєво* (місцева вимова *Му'качєво*). Разом із утвердженням радянської влади назву донормували до прикметникової форми *Мукачєве* (очевидно, вірили, що в Москві таку українську форму легше сприймають, бо в містечку розташували радянські військові частини разом з офіційною російською мовою. Невідомо, чи поцінували російські брати прагнення догодити їм, бо в розмовній мові вони назву міста *Мукачєво* вживають як невідмінювану). Поки української мови у ЗМІ було мало чути (видно), а провінційна назва в офіційності звучала лише вряди-годи, містечко не дуже зважало на ті «їхні» норми: люди жили собі й називали свій край «полюдьськи», «як треба». А це вже, певно, допекло.

Після війни й возз'єднання з Радянською Україною усі давні закарпатські (так само й поліські) україномовні назви на **-о** переробили на «правильні» на **-е**: на Закарпатті в народі їх обзивають «якісь роздерті». Язик не повертався вимовляти *Ворочеве, Ракове, Порошкове*, чи у *Ворочевому, Раковому, Порошковому*. За вияв народного спротиву зверхньому (бо «зверху») впровадженню прикметникових форм ойконімів можна сприймати вчинки мешканців цих «пунктів», які вперто псували (і тепер псують!) виготовлені відповідно до нових столічних норм вивіски з назвами.

Як народнорозмовні в закарпатських говірках паралельно існують такі ойконіми як у формі іменників чоловічого роду, наприклад, *Ворочуу*, *Ракуу*, *Порошкуу* [як, до речі, і в поліських – *Машиуу* (у записі Л. Похилевича к. XIX ст. – *Машиів*), *Пар'ишуу*] з відповідним відмінюванням як іменники *Київ, Львів*, так і середнього – *Ворочово, Раково, Порошково* (пор. поліські *Крас'но, По'судово*), відмінювані, як іменник *село*. (Про існування полісько-карпатсько-балканського пучка мовних ізоглос (сходжень), який свідчить про дуже давні й глибокі контакти народів цих територій і, ймовірно, окреслює межі прабатьківщини слов'ян у певному часі, твердять багато видатних учених-славістів). Проте ніколи, ніде й ніхто з місцевих мовців чи то на Закарпатті, чи на Поліссі не замінює їх у своєму мовленні відповідно директивними формами із силоміць запровадженою зверху прикметниковою парадигмою: *Ворочеве, Ракове, Порошкове, Машеве*, такими любими для картографів й часто вживаними в ЗМІ. Вони сприймаються мовцями як чужі й неприродно нав'язані. (Варто, до речі, згадати назву відомої пісні українських січових стрільців «*Гей, зі Львова до Мукачєва*»). Що ж до прикметникових форм закарпатських ойконімів, то в говірках вони засвідчені, крім середнього, також і у формі чоловічого роду: *Сиридн'ий, Гли'бокий, Довгий, Задн'ий* (пор. з сучасними нормативними в українському ойконіміконі формами середнього роду: *Середнє, Глибоке, Довге*; останнє перейменовано як неблагозвучне на *Приборжавське*); і в формі жіночого роду: *Буху'ц'ова, Смер'єкова*.

На думку відомого українського ономаста професора П. П. Чучки, закарпатські давні ойконіми на **-о** за походженням є формами коротких (іменних) прикметників середнього роду на **-о**, наприклад, як *добро*, який у сучасній українській мові став уже іменником середнього роду, отже, і відмінювати їх треба відповідно; тобто в сучасній українській мові – за зразком іменників середнього роду на **-о**, а саме: *Мукачєво, з Мукачєва, Мукачєвом, у Мукачєві* і т. д., до речі, як і сербське *Косово*. Лексеми аналогічної структури в історії мови кваліфікуються як «іменні прикметники», яким була властива іменна (іменникова) парадигма. Звична нам, прикметникова, є пізнішою, властивою так званим повним (членним) прикметниковим формам. В орудному відмінкові, наприклад, для них засвідчено форми **чистомь лицемь** (Изборник великого князя Святослава Ярославича 1073 года), **сь страшивьмь**

о обрани (Изборник 1076 г.). Матеріали пам'яток української мови фіксують такий випадок вживання форми орудного відмінка: **о҃҃чинит҃са шзєро(м) огнено(м)** (Підкреслення моє. – Г. В.). Варто наголосити, що уже в пам'ятках української мови форми непрямих відмінків іменних прикметників (а саме з ними пов'язана їхня атрибутивна функція) трапляються дуже спорадично, що є експлікованою тенденцією до функціональної спеціалізації двох різновидів прикметникової парадигми – повних і коротких прикметників. Короткі прикметники в українській мові були цілком витіснені повними формами, які стали (за незначними реліктами в говірках: іменні прикметники як живі морфологічні явища засвідчено тільки в називному відмінку однини чоловічого, зрідка середнього родів) фактично одноособними виконавцями атрибутивної функції. Зрідка вживані, вони є стилістично маркованими в мові [5, с. 186]. Отже, корені іменникової (іменної) парадигми для аналізованих лексем у живій українській мові сягають її історії: саме **іменникова** парадигма для них є **питомою, давньою, успадкованою**, і, цілком очевидно, «збереженою». Щодо закиду про нав'язування місцевої діалектної норми у прикметниковій словозміні літературному вжиткові звернімо увагу на форми співжиття в системі однієї й тієї ж говірки ойконімів на **-о** (за походженням, прикметників середнього роду) та співвідносних прикметників: *Ст'ройно*, але *вє'ликоє*, *Луково*, але *ма'лоє*, *Порошково*, але *па'ранной*. Тобто атрибутивами в говірці є членні прикметники з відмінними від кровних ойконімів-субстантивів флексіями в називному відмінку однини середнього роду.

У всеукраїнській газеті, яка має (заслужено) величезні тиражі, читаємо: «Подорожуючи Карпатами, побували в *Яремчому*» [6]. Подібно словозмінні форми цього ойконіма творить також диктор українського радіо. Звідки взялася прикметникова форма? Адже йдеться про *Яремчу* (називний *Яремча*). Так, місцеве говіркове озвучення цієї назви дає *Йє'ремч'є*. Проте таке звукове оформлення ойконіма не означає зміну його частининомовного статусу – іменника жіночого роду на прикметник: перезвук **а > є**, або **а > и**, навіть **а > і** після м'яких приголосних для цього регіону є ознакою регулярних фонетичних змін. Через те тут чуємо *ж'єба – жаба*, *йі'кий – 'який*, *ш'єпка, ш'іпка – 'шапка*, *йі'ма – 'яма*, *ш'ч'іск'і – 'щастя*, *Йєво'р'іу – 'Яворів*, *Йіс'ін'є – 'Ясіня*. Кодифікуючи власні назви, діалектні особливості у межах регулярної фонетики зазвичай елімінуємо, наприклад: *Невиц'кої – Невіцьке*, *Кам'аниц'а – Кам'яниця*, *Гор'інчово – Горінчево*, *Сиридн'ої – Середнє*, *Машиуу – Машів*, *Поль'тава – Полтава*, *Р'ієнк'і – Ріпки*, *Буху'вена – Буковина*, *Зузу'ляк – Зозуляк* та ін. Отже, нормативною формою цього ойконіма має бути *Яремча*, іменник І відміни жіночого роду. Не треба до нього в чудернацький спосіб тулити прикметникове закінчення. У дискусії про кодифікацію цієї назви, зокрема в картографії, як аргумент супроти форми *Яремча* було використано факт, що місцеві мешканці наполягають, щоб на покажчикові при в'їзді і виїзді

з міста було написано саме *Яремче*. Подив викликають дві речі: по-перше, чому не *Єремче* (що точніше передає місцеве звучання), а по-друге, вони ж ніколи не кажуть «у *Єремчому*», а тільки «в *Єремчі*», тобто добре знають, що назва рідного міста все-таки іменник, на чому акцентуємо й ми.

Відсутністю знань рис регулярної діалектної фонетики мотивоване також написання на карті назви *полонина Руна*. Ігнорування їх спричинилося до утворення етимологічно затемненої назви або, принаймні, до ймовірності хибної її етимологізації. Невідомо, чи автори такої кодифікації ороніма зіставляли його з якимось апелятивом. Проте якби в них виникла така потреба, то з'ясувалося б, що цю гору завершує плато, тобто її вершина *рівна*, а в місцевій вимові – *'руна*. Також мовці в навколишньому говірковому ареалі в подібному звуковому оформленні, крім *'руній* – 'рівний', вживають і лексеми *'руніна* – 'рівнина', *'рунати* – 'рівняти', *'рунатис'а* – 'рівнятися', *'руно* – 'рівно' та решта елементів цього лексико-словотвірного гнізда. Саме через те цю полонину місцеві мовці називають *'Руна*. Отже, зважаючи на висловлені аргументи, кодифікувати її назву варто було як *Рівна*.

Так само, розв'язуючи проблему, помітну не тільки в ЗМІ, але актуальну і в наукових колах, потреби / відмови від звукових змін в основі словозмінної (чи словотвірної) парадигми ойконіма *Рівне* (а саме чергування / його відсутності [o] / [i]), варто не виривати його з лексико-семантичного гнізда й не нав'язувати цій лексемі якусь спеціальну, тільки її власну словотвірно-словозмінну модель з особливим фонетичним оформленням. У словозмінній (словотвірній) парадигмі репрезентантів цього лексико-семантичного гнізда не відбувається зміна [i] на [o] в основі слів, незалежно від якості цього складу – закритий / відкритий: *рів-ний*, *рів-не* – *рів-но-го*, на *рів-но-му*, *рів-на* – *рів-но-ї*, *під-рів-ня-ти*, *рів-нин-ний*, *рів-ня*, *по-рів-ну* і т. ін., з одного боку, і *рі-вень*, *врі-вень* (*у-рі-вень*) і т. ін., з іншого боку. Хоча в окремих діалектах функціонують фонетично закономірні похідні утворення з [o] у відкритому складі: *'ро-він'*, *ро-'вен:а* *'зим'а* – 'рівнина' (яке тут, у говірці, до речі, чергується з [y] в такому ж відкритому складі: *'ру-ний*, *ру-ни-'на*, *ру-'ніш:иї*, *по-'ру-на-ти* – див. приклади вище), проте ми не впевнені, що ця, зафіксована на обмеженому говірковому ареалі, фонетична норма має стати літературною. Щодо етимологічно споріднених *ровесник*, *ровесниця* та похідних, то семантично в сучасній українській мові вони вже значно віддалилися і не сприймаються як споріднені до слів з коренем *рівн-*. Отже, пропонуючи похідні форми *Ровенська область*, *ровенський* та ін., власне, вириваючи ойконім зі словотвірно-словозмінної моделі, ми відсікаємо лексему *Рівне* від твірного фундаменту, затемнюючи таким чином її семантику. Очевидно, такий підхід у втворенні парадигми ойконіма є небажаним у мові. Що ж до творення похідних, то вмотивованішими, з огляду на уже існуючі моделі творення подібних відойконімних назв, видаються словоформи *Рівенська область*, *рівенський* та ін.

без чергування і з о, але зі вставним е.

З іншого боку, на діалектні риси, зокрема на фонетичний лад говірки, треба зважати, етимологізуючи окремі власні назви, щоб уникнути ймовірності хибної їх етимологізації. Так, наприклад, визначаючи походження назви річки *Полінський* (басейн Дністра) від апелятива *поляна*, безпідставно опиратися на звучання цієї лексеми у бойківській говірці як *пол'іна* [1, с. 60] У подібному випадку гідронім мав би звучати як *Пол'ін'ський* (орфографічно *Полінський*), бо тільки після м'яких приголосних уможливлений перезвук а > е або и, чи і (про що йшлося вище). Отже, найімовірніше, етимон гідроніма *Полінський* не варто пов'язувати з «*поляною*». Досить імовірним, ближчим, принаймні до стату інший карпатський апелятив *полінець* – 'вододіл'.

В аспекті кореляції народнорозмовної і літературної норм у процесі кодифікації власних географічних назв в українській мові нашу увагу привернула також назва *Тур'я*. Лексема *Тур'я* позначає гідронім (ця гірська карпатська річка є лівою притокою р. Уж), а також є елементом чи твірною для значної кількості похідних ойконімів: *Тур'я Ремета*, *Тур'я Поляна*, *Тур'я Пасіка*, *Тур'я Бистра* (усі кодифіковано із написанням через дефіс; очевидно через те, що написання з апострофом робить прикметник *Тур'я* для мовців семантично непрозорим), антропонімів: *Туранчик*, *Туранин*, *Тураниця*, *Туранський*, *Тур'янський* і т. ін. на Закарпатті, а також поза межами цього регіону у різному орфографічному оформленні. Оскільки кодифікована графіка цих закарпатських назв суперечить їхньому питомому говірковому звучанню, а отже, через те й приховує, затемнює їхнє походження, то, очевидно, це спричиняється потім до хитань у нормалізації, до творення найрізноманітніших орфографічних форм цих назв і похідних: річка *Тур'я*, *туранська* (*тур'янська*) *долина*, *Тур'я Ремета*, *Тур'ї Ремети* (*Ремета*), *Тур'я-Ремета*, *Тур'ї-Ремета*, *тур'янин*, *Туранин*, *туранинський*, *Туранчик*, *тур'я* (*тур'є*)-*реметівський* [*реметський*, *ремітський* («*Ремітська новинка*» – назва місцевої газети), *реміцький* (*Реміцький* – прізвище на Закарпатті)] та ін.

Лексема *Тур'я* ([*тур'я*]) – літературна норма; [*тур'а*] – діалектна) – за походженням не безсуфіксний іменник (до такої думки схилив усталена його словозміна: літературна норма – Р. *'тур'ї*, Д. *'тур'ї*, Ор. *'тур'ї*ейу, М. на *'тур'ї* і т. ін.; діалектна – Р. *'тур'ї*, Д. *'тур'ї*, Ор. *'тур'оу*, М. на *'тур'ї* і т. ін.). Історично це субстантивований похідний прикметник, утворений за допомогою суфікса *-*jь(a)*, (*-*jь(e)*, *-*jь*), твірним для якого є іменник *тур*. «В українській, як і в інших слов'янських мовах, виділяється група прикметників з основами на м'які приголосні, причому повної відповідності між літературною мовою, з одного боку, і окремими діалектними ареалами – з другого, у поділі прикметникових основ відповідно до твердості або м'якості їх кінцевих приголосних немає (Виділення моє. – Г. В.). У пам'ятках української мови від

найдавнішого періоду фіксуються прикметникові похідні з м'якими основами, утворені за допомогою суфіксів *-*jь, -*ijь ← -*io, -*iio*: **по лисѣй вродѣ, княжини писарь, дыяволини слоуга, кожух соболин, кожух баранин, кужѣй, баранѣй, коровѣй, еленѣй, шлык соволѣй, каме(н) орли(н), ве(л) блюжи(н), песи(н), кози(н), лви(н)** [5, с. 191].

Для говірок, які локалізують цей гідронім, характерна опозиція твердого / м'якого [p], а в багатьох моментах – навіть збереження давніх утворень із м'яким [p']: *'вир'x 'верх', бир' 'бери', 'мир'ва 'потерте сіно', бур'ан 'бур'ян', потир' 'потри',* форма наказового способу від *'потерти', твар' 'обличчя', тур'а 'туряча', цар' 'цар', хтур' 'тхір', хтур'а 'тхоряча'* і т. ін. Літературній українській мові теж притаманна опозиція **p** твердого / м'якого: [p] / [p']. На письмі роздільну вимову твердого **p** з наступним йотованим (я [йа], ю [йу], є [йе], ї [йі]) позначаємо знаком апострофа. Дистрибуція *роздільна / нероздільна вимова* згідно з літературною нормою відповідає позиції *кінець складу (слова) / не кінець складу (слова)*. Гідронім *Тур'я* за структурою двоскладний: *ту-ря (ту-ря-ча)* – жін.р. (поділ на склади аналогічний семантично і структурно подібним за походженням (творенням) і функціонуванням лексемам: *ту-рій (ту-ря-чий)* – чол. р., *тур-ре ('ту-ря-че')* – середн. р., *хту-ря ('тхо-ря-ча')*, *би-ча, мед-ве-жа, вов-ча, ли-ся, пе-ся, ко-ров-ля, Тур-ря-ни-ця* (прізвище), *ту-рян-ська долина* ('долина річки Тур'ї – !), *ту-ря-ни* (' мешканці долини річки Тур'ї – sic!).

Із наведених вище прикладів видно, що при творенні похідних прикметників кінцеві приголосні твірних основ, опиняючись безпосередньо перед суфіксом *-*jь(a)*, який вимагав від контактного попереднього приголосного пом'якшення, розв'язували це завдання по-різному: 1) пом'якшувалися: *лися* (від *лис*), *песя* (від *пес*), *козя* чи *кузя* (від *коз-а*); або ця вимога пом'якшення спричинялася до чергування звуків (2) чи розвитку епентетичних приголосних (3), якщо пом'якшення згідно з природою кінцевих приголосних основи було неприйнятне, а саме: *бича* (від *бик*), *ведмежа* (від *ведмідь*), *верблюжа* (від *верблюд*), *вовча* (від *вовк*) чи *коровля* (від *корова*) та ін.

Отже, кодифікація орфографії гідроніма *Тур'я*, а відповідно й ойконімів, до складу яких він входить, відбулася з порушенням усталених у літературній мові правописних принципів – а саме вживання знаку апострофа тільки після твердого звука [p], який закінчує склад чи слово. При цьому було проігноровано історично закономірне і семантично вмотивоване, а тому етимологічно прозоре й зрозуміле його живомовне звучання, що не суперечить і літературній правописній нормі – не розділяти на письмі знаком апострофа **p** з наступними йотованими не в кінці складу чи слова, які передають його м'яке звучання: *буря, зоря, туря* 'туряча', *тхоряча*. Таким чином, утверджуючи запропоновану правописом норму, ми творимо ще одну невідповідність, на

якій акцентують автори академічної праці «Історія української мови» [5, с. 191]. У цьому випадку також жодним чином не повинно йтися про кодифікацію російської (чи якоїсь іншої мови) графіки в українській мові: *Турья – Тур'я* (таке написання для російської мови є слухним, як і слів *лися, волчья, медвежья, бычья, козья, коровья, верблюжья* і т. ін.), коли відповідно до правописних правил роздільну вимову в російських власних назвах (на письмі – вживання **ь**) в написанні українською мовою передаємо знаком апострофа. (Пор., наприклад, діалектні звучання і написання імені *Марія*: українське *Маря* та російське *Мар'я – Марья*). Продумана і зважена правописна нормалізація цієї назви не мусить бути такою фіксацією в літературній нормі фонетичної риси інших українських говірок – відсутності опозиції [p] за ознакою твердисть / м'якість (у цих говірках при творенні похідного прикметника депалаталізований [p] спричинився до розвитку епентетичного [й]): *'Ту-рїа* (а також *'ту-рїа, зо-'рїа, 'бу-рїа, мо-'рїак, рїас-'ний* та ін., що також, до слова, є атрибутом регулярної діалектної фонетики). Отже, зваживши на сказане, а саме: 1) у питомій вимові гідроніма **p** м'який; 2) **p** не міститься в кінці складу; 3) у цьому говірковому ареалі не зеліміновано опозицію [p] / [p']; 4) структурно однотипні прикметники (в т.ч. гідроніми) функціонують і в літературній мові – гадаємо, правильним і зусібіч умотивованим було б нормативне написання українською мовою назви закарпатської гірської річки у формі *Туря* (тобто без апострофа) з урахуванням такої орфографії в похідних онімах (і решті похідних лексем, і, зрозуміло, без дефіса у складних назвах типу *Туря Ремета*, подібно як *Кривий Ріг, Жовті Води, Кам'яний Брід* і под.). До речі, саме так унормовано етимологічно і структурно однотипну назву іншої, «сусідської», річки – *Зубря*, лівого допливу Дністра, цілком справедливо зінуючи притаманну ареалові її функціонування рису діалектної регулярної фонетики – ствердіння [p']. Та ба: нелогічно, проте цілком у дусі сучасної української правописної кодифікації говіркове ствердіння [p'] зафіксовано чомусь в ойконімі *Зубра* (!? – село *Зубра* Пустомитівського району Львівської області, розташоване на річці *Зубря*). Походження гідроніма *С. Вербич* цілком слушно пояснює як результат онімізації та субстантивізації прикметника *зубрья < зубрь* [1, с. 34]. Отже, прецедент обґрунтованого нормування онімів, слава Всевишньому, таки є. Перепоною для його усталення може бути хіба що факт, що *зубрів* ще можна побачити (і вони рогами оборонять свої права?), а *турів* віднаходимо хіба що в мовних назвах. Інакше якими лінгвістичними резонами пояснити пошану до *зубрів* і погорду *турами*?

Таким чином, про кореляцію рис діалектної й літературної мов (як на фонетичному, так і на інших мовних рівнях) й належну їх кваліфікацію під час кодифікації власних назв в українській мові зобов'язані добре знати і не згірше за знання дбати і враховувати, пропонуючи норму, відповідальні за цю справу фахівці. Тоді й результат буде бездоганим.

Література

1. Вербич С. О. Гідронімія басейну Верхнього Дністра / С. О. Вербич. – К.: Пульсари. – 2007. – 120 с.
2. Галас К. Й. Назва як мовна одиниця (на матеріалі української мови) / К. Й. Галас. – Ужгород, 1985.
3. Галас К. Й. Українська топонімія Закарпаття в лінгвістичному аспекті / К. Й. Галас. – Ужгород, 1979.
4. Забужко О. Notre Dame d'Ukraine: Українка в конфлікті міфологій / О. Забужко. – К.: Факт, 2007. – 640 с.
5. Історія української мови. Морфологія. – К.: Наук. думка, 1978. – 540 с.
6. Україна молода. – № 58 від 27 березня 2008 р.

Анна Воронич

**КАРПАТСКИЕ ГЕОГРАФИЧЕСКИЕ НАЗВАНИЯ В ТИСКАХ
ЛИТЕРАТУРНОЙ СТАНДАРТИЗАЦИИ**

Аннотація. Ретроспектива орфографической нормализации собственных украинских географических названий несет на себе отпечаток заметных чужих языковых влияний, шатаний в употреблении той или иной формы. Усложнённая таким образом проблема их кодификации в современном украинском литературном языке могла бы быть решена с учетом корреляции особенностей диалектной речи и литературного языка на разных уровнях и надлежащей их квалификации.

Ключевые слова: оним, диалект, литературная норма.

Anna Voronich

**CARPATHIAN GEOGRAPHICAL NAMES
UNDER PRESSURE FROM THE LITERARY NORM**

Summary. On the Ukrainian spelling of their own place names influenced other languages, so many variants available forms. The problem of codification in the modern Ukrainian language can be resolved, including dialectal and literary norms for different language levels and desired qualifications.

Keywords: onym, dialect, literary norm.

Воронич Ганна Василівна – старший науковий співробітник відділу історії Інституту української мови НАН України, кандидат філологічних наук.